

nyájunk szívében. Nem tudnék gazdagabb, értékesebb és ugyanekkor olcsóbb könyvet ajándékba juttatni pedagógusnak, leendő pedagógusnak, nevelőnek, atyjának, mint „Quint József életét és munkásságát“ tartalmazó nagyszerű könyvet.

A III. kötet a népiskola minden tantárgyából elsőrendű mintatanításokat gyűjt az ország legkiválóbb pedagógusainak tollaiból Quint Józsefnek a népiskolára vonatkozó tanfolyamai nagyszerű előadásaiival együtt. Így ez a könyv a mintatanításoknak gazdag kincsháza s mint ilyen, talán egyedül álló a rendkívüli gazdagságával, sokoldalúságával, változatosságával. Hogy egy ilyen gyűjtemény mit jelent a tanító vagy tanítójelölt asztalán, azt mindenki tudja.

Illesse a legnagyobb tisztelet és köszönet az író és egyben kiadó özvegy Quint Józsefnét, ki a magyar pedagógiai irodalmunkat két ilyen gazdag tartalmú könyvvel gyarapította s áldozatos szeretetével anyagilag is lehetővé tette részünkre, hogy ezeket a műveket beszerezhessük.

Kovács Sándor

Dr. Kiss Tihamér László, A gyermek tárgy- és térszemlélete fejlődésének vizsgálata.

A szerző munkája, melyet még mint a a genfi Rousseau Intézet ösztönöztet a Piagnet professzor ösztönzésére kezdett el, egy részletvonalát jelenti azoknak a vizsgálódásoknak melyek együttes eredménye a gyermek térszemléletének fejlődésmenetét van hivatva feltárni a kísérleti lélektan módszereivel.

A szerző kísérleti vizsgálataira vonatkoztak, hogy miképpen tudja a 3—12 éves gyermek a henger és kúp síkmetszetét elképzelni. A kísérleteknél, melyeket a szerző 20 (4—8 éves) genfi és 12 (3—12) magyar gyermekkel végzett, a kísérleti személyek reakciói természetesen különböző fokozatokban nyilvánulhatnak: lerajzolás, az előmutatott rajzok közül a megfelelő kiválasztása. leírás, meghatározás rajzzal kapcsolatban vagy anélkül.

A szerző széles módszertani alapvetésen indulva igyekszik kiküszöbölni a zavaró mozzanatokot és áthidalni mindazon nehézséget, amelyek a lélektani, de különösen a gyermek-kísérletek állandó jellemzői; annál inkább, minél kisebb korú gyermekekről van szó.

A kapott megoldások analízise és értelmezése alapján, egybevetve azokat az általános fejlődéstani elvekkal és törvényekkel, a szerző négy fokozatot különböztet meg és ír le a 3—12 éves gyermek térszemléletének fejlődésében. E fokozatok a 3—5, 4—6, 6—9, és a 10—12 éves gyermek térszemléletének fejlődési fokát tükrözik.

Ebből kiindulva pedagógiai konzekvenciákhoz jut, melyek a term. rajz, földrajz, az írás de különösen a mértan tanításában érvényesítendők.

Párkányi László

Szabó Árpád, Demosthenes és Athén. Parthenon tanulmányok, Bp. 1943.

A könyv függelékében azt hangsúlyozza az író, hogy e tanulmány első-sorban olvasmányoknak készült s ezért került benne minden terhelő adatot. Hozzátehetjük: érdekes olvasmányoknak, mely alkalmas arra, hogy a művelt közönség figyelmét ráterelje az ókori történet egy izgató, átmeneti korszakára, s arra is alkalmas — és mi nevelő erejét főleg ebben látjuk, — hogy diákjainknak kitűnő korrajzban mutatja Demosthenest és korát és megtanítja őket

gondolkodva olvasni és ítéleteik megalkotásában a „változó idők“ fölé kerekedni. A történelmi összefoglalás, az irodalmi tájékoztató nyilván elárulják, hogy Szabó Árpádnak több volt a célja, mint a pusztá népszerűsítés s ez helyes is, mert a tárgyában elmélyedő írónak nemcsak olvasókra de tanítványokra is kell gondolnia.

Szabó Árpád vonalvezetése biztos és jól átgondolt. Nemcsak Demosthenesre, de az emberi szellem természetére is jellemző, hogy a nagy szónokokat más-más időben máskép ítélték meg. Nem arra a macchiavellisztikus lélektan törvényre gondolunk itt, hogy a „jó“ és „rossz“ épen csak a siker kérdése, hanem arra, hogy egyes nemzetek történetük korszakai szerint hogyan ítélték meg az embereket és eseményeket. Niebuhr 1800-ban Demosthenest az emberiség legnagyobb szellemének tartja. 1938-ban Werner Jäger német filológus már „mentegetőzik“, hogy egész könyvet szánt Demosthenesnek. A napoleoni idők megpróbáltatásaiban a németek a tüzes patriótát látják benne. Arany János 1860-ban Széchényit nevezi a magyar Demosthenesnek. Clemenceau a világháború befejezése után tanulmányt ír a nagy görög szónokról, melyet a ifjúságnak ajánlott s melyben Philippot és Demosthenest a német-francia mérkőzés tükrében látta. Ilyen változatok után érthető, hogy az angol tudományos irodalom — Henry Lord Brougham elgondolása szerint — az *egyensúly-politikust* látta benne. Mindezekből azt lehetne következtetni, hogy Szabó Árpád egy magyar Demosthenest rajzol meg. Nem: ilyen a tout prix eredetiségre nem törekszik, azonban tudatosan szakít a történet és filológia egyoldalúan magasztaló vagy gáncsoló módszereivel. Kellő irodalmi felkészültséggel festi meg Athén válságos évtizedeit s ebben a válságban Demosthenes egyensúlyozó szerepét. Szabó Árpád előadása nyomán a pusztuló görög társadalom jelenségei elevenednek meg. A *Facies Hippokratika* nyomait látja kísérteni a görögség életében. „Olyanok vagyunk, mintha kicseréltek volna bennünket“ — mondja Isokrates és valóban Perikles után 100 évvel már egy „rosszul sikerült nemzedékkel“ állunk szemben. Romlásnak indult a hajdan erős görögség és ha a faji kérdés még mai értelemben nem is kerül felszínre, de az athéniak s metoikoszok érdekellentéte mégis kiéleződik. Az athéni polgár arisztokratikus hajlamaival fogva irtózik a pénzkezeléstől, de arra hajlandó, hogy felszabadítsa, teljes polgári joggal ruházza fel a meggazdagodott metoikosokat, az ügyes élelmes rabszolgákat. A korrupció beágyazza magát az athéni társadalomba és a politikába s ennek jelei és következményei mutatkoznak a külpolitikában is, tehát nagyon helyes Szabó Árpádnak az a feltevése, hogy a bekövetkezett külpolitikai változást, Athén összeomlását nem lehet csupá külpolitikai eseménynek tulajdonítani. Némely történetírók a pánhellenizmus célját tulajdonítják Demosthenesnek Szabó Árpád nem tartja realisnak ezt az elgondolást. Magának Demosthenesnek jószándékait nem vonja kétségbe, de személyi képességeit megtisztítja a történetírás eddigi magasztaló sablonjaitól.

Új szempont a Demosthenes arcképben, hogy Szabó Árpád a *kisebbségi* érzéssel magyarázza tehetségét jóval túlhaladó törekvéseit. Ez a kisebbségi érzés részben egyéni sorsából következett, részben a korszellemből tapadt rá. Szabó Árpád azonban alighanem túlfeszíti a lélektani keretet, midőn Isokrates békepolitikáját s a hanyatló korban felderengő humanizmus megnyilatkozásait a gyengeség feltétlen jeleinek látja. Minden ország történetében a nagy korszakok után beállhat a hanyatlás ideje s ez Perikles után sem lehetett máskép. A kor gyarlóságaitól Demosthenes sem volt mentes. De ha

Philippos azt mondta róla: „Demosthenes igazat beszél, mert ő az egyetlen szónok, aki soha semmit nem kapott tölem“ — akkor mégis el kell róla hinnünk: nem volt mindennapi ember, mert életét tette rá, hogy megmentse hazáját a végzetes pusztulástól.

Kemény Gábor

Márai Sándor, Vasárnapi krónika. Révai Testvérek. 318 old. Budapest. 1943.

Márai ebben a krónika-sorozatban egy sajátos irodalmi műfajt bontakoztat. Esszéket nyújt. Születési körülményeik azonban meditációs hangnemet kívántak és így szinte lírai hangulatot keltenek. A háborús Európa egy-egy jelenségét, látószólag szürke napi eseményét, gyakran egy-egy személy emberi attitűdjét teszi bennünk Márai vizsgálat tárgyává. Az író annak a humanista felfogású életformának ábrázolója, amely konzervatív szokásaival, választékosan liberális világnézetével és nemes civilizáltságával a nyugati kultúrát keretezte. Egy letűnőben levő életformát idéz meg az irodalom eszközeivel a Szellem és Emberiség ítélőszéke elé és próbál számára igazságot szolgáltatni: elismerést vagy ítéletet. Ezért jellemzi művét Márai a következőképpen: „Ezek a sorok a ma élő nemzedék egyik legtragikusabb életszakának pillanatait örökíti meg.“

A szolid és közvetlen hangú esszék az utóbbi néhány évnél valóban nemcsak történeti jellemrajzából mutatnak be vonásokat, hanem bennük az író az európai ember lelkiismeretvizsgálatát is végzi. Eszméket és öntudatra ráz, olykor megszegyenít. Az eseményeknek és tárgyaknak (óra, lámpa, szótár, könyvek) jelképes jelentését találékonyan ismeri fel és szemléletesen ábrázolja.

A kötet célzatát legjobban a következő cikkek érzékeltetik: *Búcsú, Háború, és béke, A szigetek elfogytak, Jakab polgár anyja, A szív, A könyvek bosszúja, Bizalom, Ambrus és a mérték, Lovagi játék*. Gondolatai a legtisztább emberség eszméje körül röpdösnek. Elmélkedéseinek tárgya mindig a kultúralt emberség legszebb virága: a nemes, öntudatos szellem. Néhány elmélkedésnek gondolatmenete azonban egysíkú s az ihletést keltő vezérgondolat kifejtése után kissé pleonasztikus. Krónikáiban olykor a szalonok öncélú, sznob-izű affektációja is hangot kap, aminek okát azonban kereshetjük az egyéni sajátosságok mellett a műfaj természetében is.

Márai a könyvekről szólva gyakran hangoztatja, hogy csak az az irodalmi alkotás lehet felelősségteljes művészi munka, amely *feleletet* tud adni a hozzáfordulóknak egy-egy mélyrőljövő, emberi kérdésre. Ezt kísérte meg Krónikáiban az író. Válaszait megfontoltsággal és mértéktartással fogalmazza: kielégít és megnyugtat. A kötetet érdemes többször fellapozni.

Visy József

Magyar Cserkészvezetők Könyve. I. kötet: A cserkészlet neveléstana. Szenk.: *vitéz Temesy Győző dr.* IV. kiad. Bp. 1942. 348 lap, 6 pengő,

A folytatólag megjelent „Vezetők Könyve“ sorozat kötetei irányítást és segítséget akarnak adni mindazoknak, akik önzetlenül vállalkoznak a cserkészvezető nehéz, felelősségteljes munkájára. A most ismertető kötet új kiadásában a cserkészlet elvi alapjain, világnézetű és nevelői elvein nem történt változás, mert azokat az élet és a hozzáértők ítélete már szentesítette, csupán a szervezet tárgyalásában mutatkoznak eltérések.